

CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

Str. Columna 106 A, Chișinău, Republica Moldova (secretariat)
Tel: 22-35-09, Fax: 22-35-29, mob. 079588547, info@calm.md, www.calm.md

Nr.8 din 14 ianuarie 2026

Către: Ministerul Educației și Cercetării

Cancelaria de Stat

Aviz

*la proiectul de lege definitivat pentru modificarea
Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014
(număr unic 979/MEC/2025)*

1. Considerații generale

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a examinat proiectul de lege definitivat pentru modificarea Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014.

CALM a analizat prevederile proiectului de lege în cauză prin prisma respectării principiilor de organizare, funcționare și a intereselor autorităților administrației publice locale (APL).

2. Legislația aplicabilă

- ❖ Carta Europeană a Autonomiei Locale din 15.10.1985;
- ❖ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994;
- ❖ Legea privind finanțele publice locale nr. 397/2003;
- ❖ Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435/2006;
- ❖ Legea privind administrația publică locală nr. 436/2006;
- ❖ Codul educației nr. 152/2014.

3. Constatări/obiectii

În urma analizei proiectului de lege definitivat, CALM își menține îngrijorarea în legătură cu modificarea Codului educației, în privința asigurării accesului la educație de calitate prin reorganizarea instituțiilor publice de învățământ general subdimensionate. În legătura cu aceasta, reiterăm necesitatea luării în considerare a propunerilor expuse, dat fiind importanța utilizării mai multor instrumente/instrumente alternative de asigurare a unei educații de calitate pentru toți copiii.

1) În contextul reformei realizate de către MEC și în conformitate cu normele art. 145 alin. (7) din Codul educației, care prevăd că persoanele fizice și juridice au dreptul să sprijine din mijloacele proprii, în condițiile legii, dezvoltarea bazei materiale a instituțiilor de învățământ și să acopere cheltuielile de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice, venim cu o propunere care ar garanta accesul la serviciile educaționale a copiilor din localitățile mici (îndepărtate) indiferent de numărul elevilor din instituțiile publice de învățământ general:

▪ Reglementarea posibilității pentru APL I/Colectivitatea locală de a păstra sau chiar institui instituții publice de învățământ general (cu clase primare și gimnaziale), cu avizul Ministerului Educației și Cercetării, dacă există cadre didactice calificate și/sau posibilitatea asigurării lor, o bază economică și financiară suficientă pentru susținerea instituției, precum și o cooperare eficientă între autoritățile publice locale, mediul de afaceri și părinți, care doresc menținerea acestor instituții în satele respective. Partea de finanțare care nu este acoperită conform standardelor stabilite va fi asigurată de colectivitatea locală.

▪ Argumente suplimentare: părinții și comunitatea locală consideră esențial ca elevii să nu fie obligați să parcurgă zilnic distanțe mari pentru a ajunge la școlile din alte localități; **autonomia locală** trebuie să permită comunităților să decidă asupra păstrării instituțiilor educaționale, cu responsabilitatea de a contribui la finanțarea lor; implicarea colectivității locale (APL, mediul de afaceri, părinți) asigură **sustenabilitatea și responsabilitatea comunitară** în educație.

Nu poate constitui un argument faptul, că menținerea școlilor subdimensionate va avea drept consecință diferențe majore între elevi în privința calității studiilor, în situația în care există resurse financiare în vederea asigurării calității infrastructurii școlare, angajării cadrelor didactice și de suport calificate necesare, precum și a satisfacerii altor necesități educaționale ale copiilor din anumite localități.

În vederea respectării principiului autonomiei locale și a principiului subsidiarității, în corelare cu disponibilitatea resurselor financiare necesare și suficiente la nivel local pentru asigurarea tuturor componentelor educației școlare primare și gimnaziale, precum și cu avizul MEC, se impune reglementarea posibilității pentru APL I/Colectivitatea locala de a păstra și chiar institui instituții publice de învățământ general (cu clase primare și gimnaziale).

2) Odată cu stabilirea unui număr minim de copii/elevi pentru funcționarea instituțiilor educaționale, devine evident că simpla ajustare a formulei de finanțare nu este suficientă pentru a asigura accesul egal la educație. În lipsa unor investiții minime garantate, multe grădinițe și școli riscă să nu poată oferi condiții elementare pentru studii și dezvoltare. Există discrepanțe majore între instituțiile „model” și cele obișnuite, în special în mediul rural. Lipsa infrastructurii de bază (încălzire, apă potabilă, canalizare, grupuri sanitare) afectează direct calitatea educației și sănătatea copiilor. Dotările profesionale (echipamente digitale, laboratoare) sunt insuficiente sau inexistente în multe instituții.

În situația creată, se impune introducerea în Codul Educației a normelor ce ar reglementa un **Program național de investiții minime obligatorii** pentru toate instituțiile publice de învățământ general (grădinițe, școli primare, gimnazii, licee), nu doar pentru cele selectate ca „școli model”. Programul ar trebui să asigure:

1. **Infrastructură de bază:**

- sisteme de încălzire funcționale și eficiente;
- acces la apeduct și canalizare;
- grupuri sanitare conforme standardelor de igienă.

2. **Dotări profesionale:**

- echipamente digitale pentru procesul educațional;
- laboratoare funcționale pentru științe, tehnologie și educație practică.

Nu poate constitui un argument faptul, că deja există mai multe programe de finanțare destinate instituțiilor publice de învățământ, deoarece acestea nu acoperă necesitățile existente, respectiv se încalcă principiul echității în privința asigurării accesului la educație de calitate pentru toți copiii. Nu insistăm neapărat ca în Codul educației să fie introdusă sintagma “Program național de investiții minime obligatorii”, dar sunt necesare reglementări care ar garanta tuturor instituțiilor publice de învățământ general din țară asigurarea cu o infrastructură corespunzătoare standardelor de calitate.

3) Din greșeală a fost omisă propunerea discutată și acceptată de către ministrul educației, în cadrul ședinței privind noile reglementări referitor la reorganizarea instituțiilor publice de învățământ general subdimensionate și reorganizarea unora dintre acestea în școli primare-grădinițe, de a reglementa expres (în art.21 alin. (1) din Codul educației) că APL I sunt fondatori ai școlilor primare-grădinițe, adică pot înființa, reorganiza și lichida inclusiv astfel de instituții publice de învățământ, pe lângă instituțiile publice de educație timpurie (educație antepreșcolară și învățământ preșcolar) și de învățământ extrașcolar (de nivel local).

Faptul, că unele școli se reorganizează în școli primare-grădinițe, nu poate avea drept consecință lipsirea APL I de dreptul de a fi fondator a grădiniței, astfel că în aceste situații drepturile fondatorului/APL I urmează a fi extinse asupra complexului educațional format.

4) Nu este clar de ce reorganizarea instituțiilor publice de învățământ general nu vizează instituțiile publice de învățământ general cu predare în limba rusă din or. Chișinău și alte orașe, cu un număr redus de copii raportat la capacitatea acestor instituții?

În timp ce, pe de o parte în instituțiile publice de învățământ general cu predare în limba română, în special din or. Chișinău, numărul de copii depășește capacitatea acestor instituții, iar clasele sunt supraaglomerate (circa 40 de copii în clasă), pe de altă parte în instituțiile publice de învățământ general cu predare în limba rusă, în special din or. Chișinău, numărul de copii este redus în raport cu capacitatea acestor instituții. S-a creat o situație de inechitate și discriminare în privința accesului la o educație de calitate între copii vorbitori de română și copii vorbitori de rusă, situație care se perpetuează încă din perioada sovietică.

Numărul persoanelor (copiilor) vorbitoare de limba rusă s-a redus de la momentul declarării independenței Republicii Moldova, respectiv numărul persoanelor (copiilor) vorbitoare de limba română a crescut în orașe, în special în or. Chișinău, dar numărul instituțiilor publice de învățământ general cu predare în limba română nu corespunde acestor schimbări demografice. Mai mult ca atât, se cunosc și se observă investițiile în reabilitarea (inclusiv energetică), renovarea, repararea și dotarea tehnică a instituțiilor publice de învățământ general cu predare în limba rusă în comparație cu instituțiile publice de învățământ general cu predare în limba română. Acest factor, de asemenea, crește nivelul de inechitate și discriminare în privința accesului la o educație de calitate între copii vorbitori de română și copii vorbitori de rusă (acest aspect depinde nu numai de MEC, dar și de implicarea primăriilor, unele dintre care direcționează mijloacele financiare, inclusiv instituțiilor publice de învățământ general, în dependență de vectorul politic).

Recomandăm MEC pentru perioada imediat următoare: să analizeze situația creată și să intervină cât de curând posibil în privința reorganizării instituțiilor publice de învățământ general cu predare în limba rusă din orașe, pe de o parte transferând copii vorbitori de rusă dintr-o instituție publică de învățământ general cu predare în limba rusă în alta similară, completând numărul de copii în raport cu capacitatea instituției, fără a încălca drepturile minorităților naționale, inclusiv dreptul copiilor de a învăța în limba maternă, iar pe de altă parte transferând copii vorbitori de română din instituțiile publice de învățământ general cu predare în limba română supraaglomerate în clădirile disponibile în urma reorganizării instituțiilor publice de învățământ general cu predare în limba rusă.

Realizarea propunerilor expuse va asigura: crearea unor **condiții minime uniforme** pentru toți copiii/elevii din țară, indiferent de mărimea și locația comunității, precum și limba vorbită, creșterea atractivității și sustenabilității instituțiilor educaționale din mediul rural, consolidarea încrederii comunităților în sistemul educațional și prevenirea marginalizării.

Congresul Autorităților Locale din Moldova consideră că proiectul de lege definitivat pentru modificarea Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014 poate fi propus pentru aprobare cu condiția luării în considerare a obiectivelor și propunerilor expuse.

Cu respect,
Viorel FURDUI
Director Executiv al CALM

